

Sensorveiledning: skoleeksamen STV1300 V-2019

Kort svar teller samlet 40%, lang svar teller 60%

Anbefalt tidsbruk per oppgave følger den relative uttellingen for hver oppgave. Altså anbefales det å bruke ca. 25 minutter per kortvarsoppgave og ca. 2t og 20 min på langvarsoppgaven.

KORTSVAR: Besvar 4 av 6 oppgaver

Kort svar 1) Redegjør for sentrale elementer i den ordningen som kalles *Single Transferable Vote* (STV).

Kommentar: STV er et proporsjonalt valgsystem, og det eneste av denne typen som ikke bruker partilister. STV er preferansevalg på kandidater i flermannskretser der kandidater som oppnår en fastlagt kvote av førstestemmer blir valgt med en gang. Overskytende stemmer fra valgte kandidater og stemmer fra eliminerte kandidater fordeles på de resterende kandidatene. I dag er STV brukt i Irland og på Malta. Systemet er regnet som komplekst både for velgere og valgmyndigheter.

Pensumdekning: Kapittel 13: «Elections and Electoral Systems» i Clark, Golder & Golder: *Principles of Comparative Politics*.

Kort svar 2) Hva kjennetegner en semi-presidensiell styreform, og hva er presidentens rolle i slike systemer?

Kommentar: Når man skal kategorisere styreformene står to spørsmål sentralt:

1. Er regjeringen ansvarlig ovenfor folkevalgt lovgivende forsamling?
2. Er statsoverhodet folkevalgt for bestemt periode? (Direkte eller via kollegium)

Svarene klassifiserer de viktigste demokratiske regimetyperne (styringsformene). *Semi-presidensialisme* er en hybrid styringsform: blanding av en presidensiell og en parlamentarisk styreform. På den ene siden er eksekutivmakten avhengig av parlamentarisk flertallsstøtte (som i et parlamentarisk system). På den annen side er statsoverhodet folkevalgt (som i et presidensielt system). Resultatet er en deling av lovgivende og utøvende funksjoner, men ikke like klart som i et presidentstyre. Eksempler på semi-presidensielt styre finner vi blant annet i Frankrike og Finland.

I et semi-presidensielt system finnes både en president og en statsminister og et kabinett (regjering). Presidenten er statsoverhode, men det varierer hvor sterk posisjonen er. Forskjeller o presidentens rolle gir opphav til to ulike typer presidensialisme: a) regjeringen er ansvarlig ovenfor parlament, men ikke president (*premier-presidential*, eks. Portugal og Irland)) og regjeringen er ansvarlig ovenfor både president og parlament (*president-parliamentary systems*, eks. Frankrike). I førstnevnte tilfellet er ikke presidenten en del av den utøvende makt (the executive) og betegnes som svak. I det andre tilfellet er presidenten en del av den utøvende

makt (the executive) sammen med regjeringen, og presidenten betegnes som relativt sett sterk. Maktdeelingen mellom statsminister og president varierer her, men det er vanlig at presidenten har mer innflytelse over utenrikspolitikk, og statsministeren er mektigere i innenrikspolitikken. Det kan være at en president må utpeke en statsminister fra et annet parti enn han/hun selv kommer fra i et semi-presidensielt system (av denne typen). Det står også litt i pensum om hva slags rolle president og statsminister spiller ved regjeringsdannelse, men det er vel neppe rom for detaljer her.

Pensumdekning: Kapittel 12 «Parliamentary, Presidential, and Semi-Presidential Democracies» i Clark, Golder & Golder: Principles of Comparative Politics.

Kort svar 3) Hva menes med et korporativt pluralistisk system?

Kommentar: Grindheim, Heidar og Strøm definerer korporativ pluralisme som et system hvor et åpent antall organisasjoner er integrert i utformingen og iverksettelsen av politikk for å fremme egne eller andres interesser gjennom deltakelse i styrer, råd og utvalg. Et nærliggende eksempel er Norge etter 1970- og 1980-tallet.

Pensumdekning: Kapittel 13: «Interesseorganisasjoner og aksjoner», I Grindheim, Heidar og Strøm: Norsk politikk.

Kort svar 4) Clark/Golder/Golder skiller mellom to typer argumenter om demokratisk kultur. Noen er «konstruktivistiske», mens andre er det som på engelsk kalles «primordial». Redegjør for disse to argumenttypene.

Kommentar:

- «Primordial»: Man definerer og diskuterer demokratisk kultur som något objektivt/nedarvet/fastlagt. Sådanne argumenter kan ha implikasjonen at demokrati ikke er en spesielt passende styreform for enkelte folkegrupper og land.
- Konstruktivistisk: Demokratisk kultur utvikles, «konstrueres» over tid. Demokratisk kultur påvirkes også av bestemte faktorer som f.eks. økonomisk utvikling. Slike argumenter kan ha implikasjonen at demokrati i prinsipp kan oppnås overalt.

Pensumdekning: Clark/Golder/Golder kapittel 7.

Kort svar 5) Redegjør for bruken av landsomfattende folkeavstemninger i Norge. Når ble de avholdt og hva handlet de om?

Kommentar: I Norge har det vært avholdt seks rådgivende folkeavstemninger: 1) August 1905: Om oppløsningen av unionen med Sverige, 2) November 1905: Om monarki/kongedømme, 3) 1919: Innføring av alkoholforbud, 4) 1926: Oppheving av alkoholforbudet, 5) 1972: Om norsk medlemskap i EEC (EF) og 6) 1994: Om norsk medlemskap i Den europeiske union (EU). Utover de faktiske opplysningene teller det positivt hvis kandidaten utdypet hvilke standpunkter/argumenter som stod mot hverandre i forbindelse med avstemningene og hvilken

side som vant. Det er imidlertid ikke meningen at kandidaten skal utbrodere i detalj hva grunnlaget for avstemningene var.

Pensumdekning: Kapittel 7: «Hundre år med folkeavstemninger 1905-2005» i Bjørklund: *Hundre år med folkeavstemninger*.

Kort svar 6) Diskuter fordeler og ulemper med Freedom House-indeksen.

Kommentar: Freedom House-indeksen utgår fra et bredt/maksimalistisk demokratibegrep med mange komponenter. Indeksen er en sammenslagning av kompleks informasjon om «politiske» respektive «sivile» rettigheter. Exemplevis er aspekter av Dahl's polyarchybegrepp (inkludert konkurranse) med i målet, derunder mange spesifikke komponenter som har å gjøre med rettstaten, korrupsjon, transparens, minoriteters rettigheter, akademisk frihet etcetera. Viktigt: målet inneholder også innslag som har å gjøre med økonomisk ulikhet og fordelingspolitikk (med andre ord «substansielle» komponenter i tillegg til «procedurielle»).

Nackdelene med et bredt/maksimalistisk, og delvis substansielt, demokratimål er at det blir tydelig hvilket demokratibegrep man måler. Videre kan kausale spørsmål bli vanskelige å isolere/analysere da demokratimålet kan inneholde både interessante uavhengige og avhengige variabler. Til sist reser de mange ulike aspektene fra spørsmålet om hvordan informasjonen skal «viktas».

Fordelene med målet er at man får en bred sammanvæging av mange ulike demokratirelevante aspekter. Et slikt mål kan også være bedre på å tidlig registrere små, gradvise/«inkrementelle» demokratiforandringer.

Pensumdekning: Clark/Golder/Golder kapittel 5.

LANGSVAR: Besvar 1 av 2 oppgaver

Lang svar 1) Hva menes med begrepet «electoral integrity» (valgets integritet). Hvilke elementer bør inngå i en slik vurdering? I hvilken grad og på hvilken måte kan vurderinger av valgenes integritet ha betydning for politisk deltakelse og tillit?

Kommentar: Med «electoral integrity» mener man i hvilken grad valg gjennomføringen skjer i henhold til internasjonale standarder og normer om hva som gjør valget til et «godt» valg. Både FN, OSSE og andre internasjonale organer har utarbeidet oversikter over hva de anser som både «best practice» og «malpractice». Sentrale elementer som inngår i en slik vurdering omfatter inndelingen i valgdistrikter (f.eks. gerrymandering), registrering av stemmeberettigede, teknisk gjennomføring av valget, finansiering av valgkampene og tilgang til massemediene. Det er i den forbindelse utarbeidet en egen skala (Perceptions of Electoral Integrity, PEI). De nordiske landene skårer høyt på denne skalaen, etterfulgt av Tyskland, Nederland, Costa Rica, Estland og Sveits. Lavest skåre har Etiopia, Burundi, Syria og Afghanistan. Av etablerte demokratier ligger USA lavest. For USAs vedkommende har det vært reist kritikk både mot måten valgerregistreringen foregår på, inndeling av valgdistriktene som favoriserer ett av partiene, finansiering av valgkampanjene og valgregelverket. Når det gjelder konsekvensene av lav skåre for valgets integritet, er det særlig svekkelse av tilliten til

hele det politiske systemet (systemtilliten) man er mest bekymret for. Dette kan i sin tur føre til sosial uro med oppblussing av både religiøse og etniske konflikter, og i verste fall ende med borgerkrig. Man er også redd for at det vil kunne påvirke valgdeltakelsen negativt. Internasjonale valgobservatører bidrar til å synliggjøre svakheter ved valggjennomføringen og å foreslå endringer og forbedringer både i nye og etablerte demokratier.

Pensumdekning: Clark, Golder & Golder (2017), kap. 13.

Langsvar 2) I demokratiforskningen snakker man om «moderniseringsteori». Redegjør for de ulike faktorer og mekanismer som innenfor denne teoriretningen ses på som sentrale for å forklare demokratiutvikling.

Moderniseringsteori er et generelt rammeverk knyttet til sosial, økonomisk og politisk transformasjon fra «pre-moderne» til «moderne» samfunn. På vegg mot demokrati går ulike lænder igjennom lignende steg/trinn i økonomisk utvikling. Demokratisering er en del av bredere endringsprosesser i økonomi og samfunn.

Det finns ulike spesifiseringer av moderniseringsteori. Lipset diskuterer hur och hvorfor demokratisering og «demokratisk øverlevnad» er mer sannsynlige i lænder som er a) rikere, b) mer industrialisert, c) bedre utdannet, og d) mer urbanisert. CGG diskuterar det de kallar «classic modernization theory» och understryker att mer moderniserade samfunn har en økonomisk struktur som gynnar demokrati (mindre jordbruk/fiske sektorer, større industrisektorer, och etterhvert postindustrielle serviceøkonomier, dær fler jobbar med høgt spesialiserte och kunnskapskrævande servicetjenster).

Disse moderniseringsfaktorerne påvirker demokrati gjennom flere mekanismer/processer. Eksempelvis tænker man sig ofte att:

- diktatorisk styrning er vanskeligere i moderniserade/kompleksa samfunn.
- moderniserade samfunn har mer mobila/svårbeskattade økonomiska tillgånger, vilket skapar en mer balansert «förhandlingssituation» mellom styrende elite og folk flest.
- modernisering påvirker «demokratisk kultur», altså utbredelse av bestemte holdninger, verdier, trosoppfatninger, atferdstrekk, som er bra for demokrati (se diskussionen i Ingelhart/Welzel om «revidert moderniseringsteori» og «emancipative values»).
- både større økonomisk velstand generellt, men också mangfalden i sosiale kontakter, i mer moderniserte samfunn kan generere toleranse mellom samfunnsklasser och en kollektiv identitet som er bra for demokrati.
- særskilt servicebaserte samfunn bygger på autonomi og individuell kreativitet i arbeidsoppgaver. Dette kan lede til krav på sjælvbestemmende och inflytande også i politikken.

Pensumdekning: Lipset (1959), Ingelhart & Welzel (2009), Clark, Golder & Golder (2017), kap.6.